

Надійшла 15.09.2013; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.

УДК 339.944

М. І. ДЗЮБА

Хмельницький національний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІМПОРТУ

Запропоновано важелі стимулювання імпорту стратегічних товарів шляхом зниження ставки податку на додану вартість (ПДВ) залежно від насиченості ринку цими товарами.

Ключові слова: критичний імпорт, стратегічний імпорт, насиченість ринку, зовнішньоекономічна діяльність.

M. DZIUBA

Khmelnytskyi National University

IMPROVEMENT SYSTEM OF STIMULATION IMPORT

In the article proposed levers of stimulation import of strategic goods by reducing the rate of value added tax (VAT), depending on the saturation of the market by these products.

Keywords: critical imports, strategic imports, market saturation, foreign economic activity.

Вступ. Зовнішньоекономічна діяльність є невід'ємною частиною економіки будь-якої країни. Традиційно пріоритетним напрямом зовнішньоекономічної діяльності вважають експорт, оскільки він забезпечує надходження іноземної валюти в країну. Водночас, останнім часом простежується розширення впливу на економіку України імпортованих операцій як складника зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у розробку питань стимулювання зовнішньоекономічної діяльності зробили І. Балабанов, І. Бураковський, В. Вергун, А. Кредісов, Л. Красавіна, Д. Лук'яненко, В. Новицький, Ю. Осіпов, В. Сіденко.

Різні аспекти з проблем формування системи регулювання ЗЕД розглядаються у роботах сучасних вітчизняних науковців: А. Гальчинського, О. Гребельника, З. Луцишин, Ю. Макогона, Є. Савельєва, А. Сищука, А. Філіпенка, Д. Штефаніча та ін.

Однак слід зазначити, у вітчизняній фінансово-економічній літературі все ж бракує ґрунтовних наукових комплексних досліджень саме щодо імпортової діяльності країни, яка частіше розглядається з точки зору обмеження, ніж стимулювання.

Метою статті є аналіз важелів стимулювання імпортової діяльності для забезпечення країни стратегічними товарами.

Результати дослідження. Стимулювання імпорту повинно здійснюватися у відповідності з національними інтересами України, та ефективна організація стимулювання імпорту повинна ґрунтуватися на певних принципах. Вони визначають доцільність і напрями цього стимулювання.

Основними такими принципами є: забезпечення зростання внутрішнього виробництва в країні, у першу чергу, завдяки стимулюванню ввезення критичного імпорту та засобів виробництва; відповідність економічним інтересам України та критеріям зовнішньоекономічної безпеки; спрямованість на розвиток експортоорієнтованих виробництв; дотримання принципу економічної доцільності при виборі товарів, що підлягають стимулюванню: вони повинні бути новими для ринку країни, і такими, які зовсім не виготовляються вітчизняними підприємствами або в недостатній кількості; врахування рівня насиченості ринку товаром за рахунок національних виробників.

Відповідно до визначених принципів стимулювання імпорту доцільно здійснювати в таких напрямках:

- визначення переліку груп товарів, які треба імпортувати в першу чергу;
- вибір застосовуваних податкових стимулів.

Необхідно досить ретельно підходити до вибору імпортованих товарів, які підлягають стимулюванню.

На наш погляд слід стимулювати імпорт лише стратегічних товарів. До них можна віднести:

- критичний імпорт – найважливіша група стратегічного імпорту, яка включає товари необхідні для збалансованого функціонування економіки, і нестача яких може привести країну до економічної кризи. Для України це відсутні або наявні в недостатній кількості матеріало-сировинні і паливно-сировинні ресурси на внутрішньому ринку, а також ресурси та засоби, необхідні для експортного виробництва: сира нафта, каучук, природний газ та ін.

- інвестиційний імпорт включає високотехнологічні товари, деякі види машин, обладнання, механізми, ряд транспортних засобів та комплектуючих до них, наприклад, запасні частини до

зернозбиральних комбайнів, та ін., виробництво яких є обмеженим чи взагалі відсутнім;

– соціально значимий імпорт – це життєво необхідні товари, від яких напряму залежить благополуччя населення: наприклад, деякі продукти харчування, медикаменти, медичні прилади та устаткування, вакцини для людей та ветеринарні вакцини та ін., виробництво яких є обмеженим чи взагалі відсутнім;

– імпорт для забезпечення експортного виробництва: товари, яким немає аналогів в країні або які виготовляються в недостатній кількості, необхідні для збільшення експортного потенціалу країни [3].

На даний момент необхідним є вироблення чіткого механізму визначення товарів, які можна віднести до стратегічного імпорту. Ми пропонуємо наступну його класифікацію, надану в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація товарів стратегічного імпорту та важелі для їх стимулювання

Група товарів стратегічного імпорту	Код товару згідно з ТН ЗЕД	Опис товару	Важелі стимулювання імпорту
Критичний імпорт	2709 00900	Нафта сира	Зменшення ставки ПДВ залежно від насиченості внутрішнього ринку товару
	2711 21000	Газ природний	
	2712 90390	Вазелін, парафін, озокерит, воск лігнітний чи торф'яний	
	3811 21000	Присадки до масел із вмістом нафти або нафтопродуктів, отриманих із бітумінозних мінералів	
	4001 22000	Каучук натуральний, технічно спеціалізований (TCNR)	
	4002 19000	Каучук бутадієн-стирольний (SBR)	
	4002 20000	Каучук бутадієновий (BR)	
	4703 21000	Целюлоза деревна, натронна або сульфатна	
	7102 31000	Алмази непромислові	
	8401 40900	Частини ядерних реакторів	
8405 10000	Газогенератори чи парогенератори з очисними установками та без них	Зменшення ставки ПДВ залежно від насиченості внутрішнього ринку товару	
Інвестиційний імпорт	8421 21900		Обладнання для фільтрування або очищення рідин і газів
	8433 90000		Запасні частини до зернозбиральних комбайнів
	8479 89800		Машини та механічні пристрої спеціального призначення
	8607 99900		Запасні частини до рухомого складу
	Високотехнологічні товари – імпорт технологій		
Соціально-значимий імпорт	3002 20000	Вакцини для людей	Зменшення ставки ПДВ залежно від насиченості внутрішнього ринку товару
	3002 39000	Вакцини ветеринарні	
		Перелік медикаментів, визначених Кабінетом міністрів	
Імпорт для забезпечення експортного виробництва		Засоби виробництва, які використовуватимуться для виготовлення експортної продукції	Зменшення ставки ПДВ залежно від насиченості внутрішнього ринку товару.
		Деталі та комплектуючі для виробництва експортної продукції	Звільнення від сплати ввізного мита

Як видно із табл. 1, основними важелями є зменшення ставки ПДВ в залежності від насиченості внутрішнього ринку товару. Щоб подати цю залежність, перш за все потрібно визначити рівень насиченості внутрішнього ринку даним товаром. Пропонуємо такий розрахунок:

$$N_i = \frac{P_i}{D_i} * 100, \quad (1)$$

де N_i – насиченість ринку певного товару у відсотках, P_i – пропозиція i -го товару вітчизняними виробниками на внутрішньому ринку, D_i – величина місткості внутрішнього ринку i -го товару.

Дане рівняння можна розглядати за трьох умов:

– коли $P_i = D_i$, тобто попит і пропозиція на товар зрівноважені, немає необхідності стимулювати його імпорт;

– якщо $P_i > D_i$, то виникає надлишок товару на ринку і його необхідно експортувати;

– якщо $P_i < D_i$, то існує дефіцит товару на ринку і потрібно стимулювати його імпорт.

Отже, необхідність в стимулюванні імпорту виникає за третьої умови.

Стимулювання імпорту, як вже зазначалося, здійснюється за рахунок зменшення ставки ПДВ та мита. Практична реалізація зменшення ПДВ може бути різною (рис. 1).

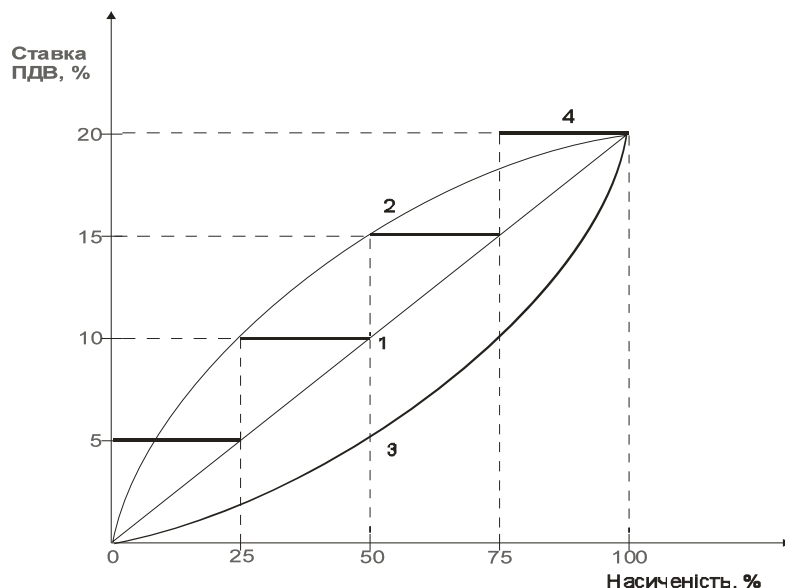

Рис. 1. Можливі варіанти залежності ставки ПДВ від насиченості вітчизняного ринку товарами стратегічного імпорту

Як видно із рис. 1, можливі декілька варіантів залежності ставки ПДВ від насиченості ринку. Перший варіант – лінійна залежність, відображена формулою $y = 0,2x$. Тобто, коли товар є новим для ринку і взагалі не випускається, пропонується повне звільнення від сплати ПДВ, при насиченості ринку в 25% ставка ПДВ складатиме 5%, при 50% насиченості – 10%, при 75% – 15%, а при повному насиченні ринку – 20%. Другий варіант – квадратична залежність $y = 0,273 + 0,415x - 0,0021822x^2$ має менший стимулюючий вплив, оскільки при однакових показниках насиченості ринку, ставки ПДВ є вищими, ніж при застосуванні першого варіанту. Третій варіант залежності, поданої за допомогою формули $y = -0,273 - 0,015x + 0,0022x^2$, найбільш стимулюючий, оскільки більшому рівню насиченості ринку відповідає нижча ставка ПДВ ніж у двох попередніх варіантах, і при цьому зростання відбувається за прогресивною шкалою.

Вибір для застосування цих можливих варіантів залежить не лише від насиченості ринку, але й від стратегічного значення товару. Для особливо значимих товарів зниження ставок ПДВ має здійснюватися більш прогресивно.

Зважаючи сьогоденні економічні реалії в Україні вважаємо, що другий і третій варіанти буде важко використовувати у практичній діяльності. Тому доцільно використовувати пряму лінійну залежність, тобто перший варіант, але частково модифікований, з огляду на практичну доцільність (рис. 1, ламана 4).

Отже, залежність ставки ПДВ від насиченості ринку подамо у вигляді таблиці 2:

Таблиця 2

Визначення ставки ПДВ на товари стратегічного імпорту	
Насиченість ринку товаром стратегічного імпорту, %	Ставка ПДВ на товар стратегічного імпорту, %
0	0
1–25	5
26–50	10
51–75	15
76–100	20

Важливою складовою стратегічного імпорту є інвестиційний, оскільки в його склад входять високотехнологічні товари, при стимулюванні ввезення яких потрібно зважати на ряд аспектів. Останнім

часом в Україну нерідко імпортують морально застарілі засоби та системи інформатизації. Тому для захисту економічних інтересів України необхідно:

1) прискорити прийняття і введення в дію Закону "Про здійснення контролю на ринку товарів, робіт та послуг", що сприятиме зниженню ймовірності надходження в країну технологій, які не відповідають державним інтересам, що є застарілими або дублюють вітчизняні розробки, передбачають використання тільки закордонних матеріалів та обслуговування;

2) розробити і прийняти Закон "Про імпорт технологій та іноземні технологічні інвестиції", який визначав би порядок адміністративного контролю за укладанням і умовами договорів про імпорт технологій та іноземні технологічні інвестиції; здійснення моніторингу реалізації схвалених угод та їх валютної окупності; порядок стимулювання імпорту технологій та іноземного технологічного інвестування в пріоритетні галузі економіки.

Загалом, вся система стимулювання імпорту повинна забезпечувати належне функціонування економіки країни, зростання внутрішнього виробництва та експорту товарів.

Висновки. Таким чином, стимулювання імпорту є важливим елементом стимулювання ЗЕД, необхідним як для насичення внутрішнього ринку країни певним товаром, так і для збалансування попиту і пропозиції на цей товар, і для цінової стабілізації.

Література

1. Жук В.М. Моделювання показників експортно-імпортової діяльності суб'єктів української економіки НаУКМА. Наукова конференція [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.confcontact.com/2008dec/9_zhuk.htm.

2. Макогон Ю.В. Внешнеэкономические связи Украины в условиях мирового кризиса / Ю.В. Макогон, М.В. Корж // ВісникДонбаської державної машинобудівної академії : зб. наук. пр. – 2009. – № 3 (17). – 334 с.

3. Кредісова А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю / Кредісова А.І. – К. : ВІРА-Р, 2002. – 376 с.

4. Голиков А.П. Экономико-математическое моделирование международных экономических отношений / А.П. Голиков. – Х. : ХНУ, 2003. – 104 с.

5. Богомазова В.М. Методи прогнозування показників зовнішньоекономічної діяльності : дис. канд. екон. наук : 08.02.03 / В.М. Богомазова. – К., 2003. – 212 с.

References

1. Zhuk V.M. Modeliuvannya pokaznykiv eksportno-importnoi diialnosti subiektiv ukrainskoi ekonomiky NaUKMA. Naukova konferentsiia. – [Tsyt. 2009, zhovten]. [Elektronnyi resurs]. – Dostupnyi z http://www.confcontact.com/2008dec/9_zhuk.htm.

2. Makohon Yu.V. Vneshneekonomycheskye svyazy Ukrainy v uslovyakh myrovoho kryzysa / Yu.V. Makohon, M.V. Korzh // VisnykDonbaskoi derzhavnoi mashynobudivnoi akademii : zb. nauk. pr. – 2009. – # 3 (17). – 334 s.

3. Kredisova A.I. Upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu / A.I. Kredisova. – K.: VIRA-R, 2002. — 376 s.

4. Holykov, A.P. Ekonomyko-matematycheskoe modelyrovanye mezhdunarodnykh ekonomycheskykh otnoshenyi [Tekst] / A.P. Holykov. – Kh.: KhNU, 2003. – 104s.

5. Bohomazova V.M. Metody prohnozuvannya pokaznykiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti: dys. kand. ekon. nauk : 08.02.03 / V.M. Bohomazova. — K., 2003. — 212 s.

Надійшла 18.09.2013; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.